
Наталля Русецкая

(Універсітэт імя Марыі Складоўскай-Кюры, Люблін, Польшча)

«NARODNY ALBOM»:

БЕЛАРУСКАЯ І ПОЛЬСКАЯ РЭЦЭПЦЫЯ

24 студзеня 2018 г. пайшоў з жыцця Міхал Анемпадыстаў — беларускі мастак, дызайнер, паэт, культуролаг, мастацтвазнавец. Міхал Анемпадыстаў за сваё кароткае жыццё паспеў выдаць асобнымі кніжкамі два паэтычныя зборнікі «Атэкстэцыі» (1998) і «Глыбока-глыбока на дне філіжанкі кавы» (2014), альбом «Колер Беларусі» (2017) і ў суаўтарстве з Лявонам Вольскім — п'есу «Narodny Albom» (2000, 2008). Але значнасць асобы творцы вымяраецца не толькі пералічанымі публікацыямі: усё жыццё ён нястомна ствараў «Каралеўства Беларусь» — тэкстамі песняў і перакладаў, культуралагічнымі эсэ, карцінамі, фотаздымкамі, паштоўкамі, плакатамі, вокладкамі кніг, выставамі. Акрамя ўсяго Міхал чытаў лекцыі, вёў аўтарскую калонку «Простыя рэчы» (2013) на сайце грамадскай арганізацыі «Будзьма беларусамі» і майстэрню «ДПІ: Дызайн як сродак камунікацыі» (2015), актыўна папулярызаваў беларускую культуру за мяжой, найперш у Польшчы.

На адкрыцці выставы Міхала Анемпадыстава «Колер Беларусі» (вясна 2017) этнакультуролаг і мастак Тодар Кашкурэвіч сказаў наступнае: «У 70-х — 80-х гадах мы мыслілі культуралагічнымі праектамі. Гэта ўнікальнае пакаленьне, якое рэалізавалася ў літаратуры, культуралёгіі ды многіх іншых дысцыплінах. Міхал Анемпадыстаў — адзін з найбольш яскравых і вядомых прадстаўнікоў таго, нашага пакаленьня» [3].

На мяжы 80–90-х гг. XX ст. гэтыя культурныя і грамадскія праекты пачалі рэалізоўвацца. Развал Савецкага Саюза прынёс новыя спадзяванні і актывізаваў творчыя памкненні ініцыятыўных груп. Дастаткова згадаць таварыства маладых літаратараў «Тутэйшыя», Таварыства вольных літаратараў, незалежніцкую арганізацыю моладзі «Талака», Таварыства беларускай мовы імя Францыска Скарыны, згуртаванне беларусаў свету «Бацькаўшчына» — многія з іх істотна паўплывалі на культурнае жыццё Беларусі. У гэты ж час фарміруецца таксама беларуская рок-музыка, з'яўляюцца новыя радыёстанцыі, тэатральныя праекты.

На пытанне журналістаў: «Хто ён?», Міхал Анемпадыстаў адказваў: «Я перадусім дызайнер. Бо дызайн — гэта сінтэтычны від дзейнасці, які дапускае пранікненне ў іншыя віды дзейнасці. Нават калі я пішу, я шмат у чым застаюся дызайнерам. Праца дызайнера ўключае ў сябе і працу графіка, і працу з тэкстам, і безліч усяго іншага» [4].

Сярод гэтай «безлічы ўсяго іншага» Міхал актыўна ствараў тэксты для беларускіх рок-гуртоў, і яшчэ ў 1996 г. на «Рок-каранацыі» атрымаў узнагароду

«За асабісты ўклад у беларускую рок-музыку», а ў 2006 г. быў прызнаны «чалавекам года» на інтэрнэт-паратале «TuzinFM». З 1997 г. Міхал Анемпадыстаў вядомы як аўтар культавага праекта «Narodny Albom», абранага «Альбомам года» на «Рок-каранацыі». Песні на словы паэта выконвалі такія гурты як «Новае неба», «N.R.M.», «IQ48» і інш.

Ідэя «Narodnaha Alboma» нарадзілася яшчэ ў 1994 г. Тады Міхал актыўна супрацоўнічаў з Касяй Камоцкай, салісткай «Новага Неба», але тэксты, якія пачалі з'яўляцца ў той перыяд, па словах самога аўтара, не надта пасавалі да стылістыкі гурта. Тады да праекта далучыўся Лявон Вольскі, адразу ўзнікла і назва. Да ўдзелу запрасілі таксама музыкаў з гурта «N.R.M.», «KRIWI» і інш.

Запіс альбома адбываўся на радыё «101.2», якое выходзіла ў эфір усяго 13 месяцаў, і ў верасні 1996 г. было закрыта, а студыя на пэўны час стала месцам сустрэч творчых людзей, захопленых ідэяй нацыянальнага адраджэння — музыкаў, літаратараў, журналістаў. Пад канец 1997 г. праца над праектам была завершана, фірма «Ковчег» выдала касету «Narodny Albom», а 28 снежня на сцэне Тэатра юнага глядача адбылася прэм'ера.

Усе ўдзельнікі праекта вельмі хваліліся перад прэм'ерай, бо акрамя таго, што гэта быў першы публічны выступ, артысты прапаноўвалі глядачам містыфікацыю: тэксты альбома прадстаўляліся, як песні, якія спяваліся ў Заходняй Беларусі ў 1918–1939 гадах, а зусім нядаўна былі знойдзеныя ў сшытку на гарышчы старога дома. Аўтары і выканаўцы нібыта вырашылі вярнуць беларусам «згубленую спадчыну», тую частку музычнай культуры, якая ў савецкія часы была пад забаронай.

Хваліванні творцаў былі дарэмныя: песні-замалёўкі з жыцця міжваеннай Беларусі вельмі палюбіліся слухачам і трывала ўвайшлі нават у сямейныя рэпертуары. У тэкстах «Narodnaha Alboma» выступаюць прадстаўнікі розных слаёў грамадства: настаўнік, карчмар, кантрабандыст, музыка, паляўнічы, шпегі, вайскоўцы і інш. Побач з беларусамі прадстаўлены іншыя народы: палякі, рускія, габрэі — створаны шматкультурны і разнастайны свет Заходняй Беларусі, спадкаеміцы ВКЛ, які ў міжваенныя часы дажываў свае апошнія дні. У праект была ўключана старая габрэйская балада «Lomir zich iherbetn», аўтэнтычная пасляваенная застольная песня «Надзенька», якая выконвалася на рускай мове, але з беларускім вымаўленнем, і кароткая песенька на польскай мове. Актуальная для таго часу эміграцыйная тэма прагучала ў «Аргентынскім танга».

Па-майстэрску створаны вобраз несавецкай Беларусі быў прадуманы аўтарам-дызайнерам і прадэманстраваны ў праекце на розных узроўнях, у тым ліку і на графічным — на вокладцы назва альбому была напісана лацінкай. Сучаснаму спажыўцу культуры ненавязліва нагадвалася, што новая беларуская літаратура пачыналася з тэкстаў, друкаваных менавіта лацінкай — творчасць Францішка Багушэвіча і пазнейшых аўтараў, у дзвюх версіях выходзіла «Наша

Ніва», некаторыя часопісы і газеты ў Заходняй Беларусі, а пазней у эміграцыйных колах беларусаў у розных краінах свету, таксама друкаваліся лацінкай.

Яшчэ адным істотным момантам у гэтай прыдуманай Анемпадыставым Беларусі было тое, што ролю цэнтра выконвала памежнае мястэчка, у той час як Варшава, Мінск і Вільня заставаліся на перыферыі, у свеце амаль недасягальным, амаль нерэальным (краіне мараў), а тут — у цэнтры — бурапеніла жыццё: людзі сустракаліся і расставаліся, кахаліся, мелі інтарэсы, марылі пра нешта, рэхам ваенна-палітычных падзей праз мястэчка праходзілі атрады вайскоўцаў то ў адным, то ў другім накірунку.

Праект «Narodny Albom» быў наскрозь прасякнуты тым духам, ушчэнт вынішчаным савецкай уладай, які жыў калісьці ў шляхецкіх фальварках і невялікіх мястэчках, і нават сама назва была ў савецкія часы заменена «пасёлкам гарадскога тыпу» дзеля вынішчэння з народнай памяці мястэчка як элемента мяшчанскай буржуазнай культуры, з салонамі і новай на тыя часы формай тэатральнага жыцця — кабарэ, якая зараджалася ў міжваеннай Польшчы.

Уласна гэтую тэатральнасць і кабарэтнасць «Narodnaha Albomu» заўважыў рэжысёр Мікалай Пінігін і прапанаваў аўтарам праекта напісаць сцэнарыі з мэтай стварэння на сцэне Купалаўскага тэатра музычнага спектакля. Такім чынам, у 1998 г. Міхал Анемпадыстаў і Лявон Вольскі напісалі п'есу «Narodny Albom», якая з розных прычын так і не з'явілася на купалаўскай сцэне. Аматырскую пастаноўку ажыццявіў у 2001 г. Уладзімір Колас разам з вучнямі Гуманітарнага ліцэя.

Варта адзначыць, што да ідэі пастаноўкі тыповага міжваеннага кабарэ Мікалай Пінігін вярнуўся пазней, натхніўшыся спектаклем «Perły kabaretu Mariana Nemaга» варшаўскага тэатра «Rampa». Так, у рэпертуары «купалаўцаў» у 2012 г. з'явілася «Местачковае Cabaret» на падставе перакладзеных на беларускую мову тэкстаў Мар'яна Хемара, Юльяна Тувіма і інш. Стылістычна «Местачковае Cabaret» вельмі блізкае да «Narodnaha Alboma», нават запрошаны да ўдзелу ў спектаклі гродзенскі бард Віктар Шалкевіч нагадвае постаць «самотнага актора» ў выкананні Лявона Вольскага.

Адразу пасля прэм'еры ў 1997 г. артысты выступалі з «Narodnym Albomam» у Кіеве, Беластоку, Познані, Кракаве, Вільні, Ля Рош-Сюр-Ёне. Асобнай кнігай п'еса «Narodny Albom» выйшла ўпершыню ў Беластоку ў 2000 г. у двухмоўнай версіі — па-беларуску і ў польскім перакладзе Аліны і Мікалая Ваўранюкоў [5]. У Беларусі тым часам выступы артыстаў адбываліся ўсё радзей, прозвішчы ўдзельнікаў пачалі трапляць у «чорныя спісы», некаторыя выехалі за мяжу, рэшта працягвала існаваць ва ўмовах «унутранай эміграцыі». П'есу «Narodny Albom» удалося выдаць у Мінску толькі ў 2008 г. накладам прыватнага выдавецтва «Медысонт» [1], а прэзентацыя кнігі і канцэрт з гэтай нагоды адбыліся ў мінскім клубе «Графіці» 19 чэрвеня таго ж года.

Яшчэ праз восем год 4 верасня 2016 г. «Narodny Albom» прагучаў у Падляскай філармоніі ў Беластоку ў рамках фестывалю «Wschód kultury / Inny

вуміаг»; канцэрт быў запісаны тэлебачаннем «Белсат» і выйшаў у эфір у навагоднюю ноч. Арыгінальныя касцюмы для выступлення артыстаў з нагоды 20-годдзя праекта стварыла мастачка Алена Ігруша (заўважым, што менавіта яна распрацоўвала касцюмы і для спектакля «Местачковае Cabaret»). Пазней, таксама пры падтрымцы тэлеканала «Белсат», Сяргей Будкін зняў дакументальны фільм «“Narodny Albom”». Ненаўмысны шэдэўр».

У размове пра тое, як нараджалася ідэя праекта, Міхал Анемпадыстаў пералічваў такія крыніцы натхнення, як фільм Юліуша Махульскага «Vabank», канцэрт згаданага вышэй барда Віктара Шалкевіча, творчасць якога ўся наскрозь местачковая і заходнебеларуская з элементамі польскай і габрэйскай культуры, праект «Tata Kazika» польскага гурта «KULT», а таксама жыццё і творчасць польскага пісьменніка Сяргея Пясецкага. Аднойчы нехта з журналістаў запытаў Анемпадыстава, ці будзе які-небудзь працяг «Narodnaha Alboma», і аўтар адказаў, што такім працягам можна лічыць пераклад на беларускую мову і выданне твораў Сяргея Пясецкага («Запіскі афіцэра Чырвонай Арміі» 2005 г., пераклад Алеся Астраўцова; «Каханак Вялікай Мядзведзіцы» 2009 г. (1984), «Пяты этап» 2012 г., пераклад Фелікса Янушкевіча; «Жыццё раззброенага чалавека» 2014 г., пераклад Руслана Равякі; «Багам ночы роўныя» 2015 г., пераклад Алеся Пяткевіча; «Яблычак» 2018 г., пераклад Віктара Шукеловіча). Сваю місію творцы «Narodnaha Alboma» бачылі акурат у абуджэнні цікавасці беларусаў да праўдзівай гісторыі свайго краю, да скрэсленай савецкай уладай культурнай спадчыны несавецкай Беларусі.

Дарэчы будзе прыгадаць цытату з размовы Міхала: «Па-першае, “Народны альбом” — гэта любоў. Не проста ж так на вокладцы сэрца. Гэта любоў да свайго і тых цудаў, якое нясе ў сабе жыццё. Мэтай альбома было задаць перспектыву і каштоўнасць любові як стваральнага фактара. Гэта альтэрнатыва змагарству дзеля змагарства і таму негатыву, які вакол нас існуе, а часам намі ж самімі і ствараецца. Па-другое, вывесці людзей з дэпрэсіі і прапанаваць эмацыйную альтэрнатыву, замест дэпрэсіі — надзею. “Народны альбом” аптымістычны і вітальны. Па-трэцяе, “Народны альбом” паказаў, якой можа быць несавецкая Беларусь» [2].

Адным з першых тэкстаў, якія ўвайшлі ў «Narodny Albom», быў верш «Болек і Лёлек». Сярод іншых тэкстаў ён трапіў і ў перакладную польскую анталогію новай беларускай паэзіі «Za niebokresem Europy» (Białystok, 1998). Зборнік прапаноўваў польскаму чытачу наступныя вершы Міхала Анемпадыстава: «Радые Сталін», «Пан Крот» (I) і (II), «Гадаванне Гадо» ў перакладах Яна Максімука, укладальніка анталогіі. Дарэчы будзе згадаць, што дызайн вокладкі для анталогіі рабіў таксама Міхал Анемпадыстаў. «Пан Крот (I)» і «Радые Сталін» былі вядомы ў той час беларускім слухачам як песні ў выкананні Касі Камоцкай, а ў беларускім перыядычным друку «Гадаванне Гадо», «Пан Крот (II)» і шэраг іншых вершаў Міхала з’явіліся на старонках «Нашай

Нівы» ці не ў першы і апошні раз у 1995 г. (№ 5, с. 4), калі рэдактарам быў Сяргей Дубавец.

Пра складанасць перакладу вершаў Анемпадыстава мы паразважаем у нашым артыкуле на прыкладзе дзвюх вядомых на сёння польскіх версій тэксту «Болек і Лёлек». Верш не мае рыфмаў, і гэта, з аднаго боку, значна палягчае працу перакладчыку, але з другога боку, варта памятаць, што гэта — песня, таму абсалютна неабходна ў мове перакладу захаваць рытмічны малюнак тэксту.

Прывядзем тэксты абодвух перакладаў цалкам:

Jesteśmy polskimi szpiegami,
Bolek i Lolek, Lolek i Bolek,
Właśnie takie imiona mamy,
Bolek i Lolek, Lolek i Bolek.

My jesteśmy polscy szpiedzy,
Bolek i Lolek, Lolek i Bolek,
Nierozłączni z nas koledzy,
Bolek i Lolek, Lolek i Bolek,

W naszych kieszeniach mapy i lupy,
W naszych kieszeniach zapalki i noże,
W naszych kieszeniach fałszywe wizy,
W naszych kieszeniach podróbki wąsów,

W naszych kieszeniach mapy i lupy,
W naszych kieszeniach noże, zapalki,
W naszych kieszeniach fałszywe wizy,
W naszych kieszeniach przylepne wąsy.

W naszych kieszeniach zatrute cukierki,
W naszych kieszeniach mauzer z koltem,
W naszych kieszeniach listy partyjnych,
W naszych kieszeniach plany zakładów,

W naszych kieszeniach cukierki z trucizną,
W naszych kieszeniach mauzery, kolty,
W naszych kieszeniach spisy partyjnych,
W naszych kieszeniach plany zakładów.

Uparcie kroczymy piaszczystym traktem
Z napadem, gwałtem, terroru aktem,
Patrzymy uważnie na mapy przez lupę
Bo chcemy was trafić dokładnie w dupę
Ogniówą serią z dwóch luf.

Przed nami prosty piaszczysty gościniec:
Atakiem na atak, sińcem na siniec!
Patrzymy na mapy przez nasze lupy,
By trafić wrogom dokładnie w ich dupy
Ognistą salwą błyskawic niechybnych.

(Wawrzeniukowie)

(Maksymiuk Jan)

Дзеля таго, каб было бачна наглядна, курсівам вылучаны даслоўны пераклад, звычайным шрыфтам надрукаваны нязначныя адхіленні ў форме, парадку слоў, тлустым — не зусім трапны, ці нават зусім далёкі ад арыгіналу пераклад, падкрэслена там, дзе абсалютна не пасуе да рытмічна-музыкальнага малюнку, то бок праспяваць гэта немагчыма.

Цяпер па-парадку. У першым радку перакладчыкам давялося ахвяраваць лічэбнікам «два», патлумачыць гэта можна неабходнасцю ўжываць у польскай мове дзеяслоў «быць» у цяперашнім часе, што абсалютна нехарактэрна мове беларускай: *Мы — два польскіх шпіёны* [*my jesteśmy dwójką polskich szpiegów*] / *Jesteśmy polskimi szpiegami* / *My jesteśmy polscy szpiedzy*. Магчыма, можна было

пакінуць *два*, але выкінуць *польскіх*, тым больш, што тэкст перакладаецца на польскую мову, а Болек і Лёлек — постаці з польскай культурнай прасторы.

Наступны радок, на які варта звярнуць увагу ў арыгінальнай версіі, выглядае наступным чынам: *Запомніце нашы імёны*. У ім выяўлены зварот да пэўнага адрасата: дзеяслоў *запомніць* ужыты ў загадным ладзе, за кошт чаго актуалізуецца міжасабовая інтэракцыя герояў верша з умоўнымі адрасатамі. Што замест гэтага мы маем у польскіх перакладах? *Właśnie takie imiona tamu* — звычайная канстатацыя факту: вось такія ў нас імёны. У той час, як беларускі арыгінал заклікае запомніць імёны, што гучыць як папярэджанне, і ўказвае на наяўнасць магчымай небяспекі. У варыянце *Nierozłączni z nas koledzy* цалкам губляецца характар «пагрозлівага звароту-папярэджання», і ён гучыць як дзіцячая песенька, што, безумоўна, адсылае нас да мультыплікацыйнага фільма пра прыгоды Болека і Лёлека. У той час як камічны эфект беларускага верша трымаецца на выразнай антанімічнасці постацяў: смешныя героі дзіцячага мультфільма «ператвараюцца» ў небяспечных шпіёнаў. Гэты элемент пераўвасаблення падтрыманы таксама выразам *вусы-самаклейкі*. Адразу заўважым, што ў польскіх перакладах лепш выглядае версія *przylepne wąsy*, бо варыянт *podróbki wąsów* увогуле не ўжываецца.

Далей можна адзначыць, што перакладчыкі мелі клопат з *пыльным трактам*, замяніўшы яго *piaszczystym*, пры гэтым Ваўранюкі захавалі больш ваяўнічы ў самім гукапісе *тракт*, а Максімуک выкарыстаў слова *гасцінец*, больш лагодны і нават «вяскова-ідылічны» не толькі на гукавым, але і на семантычным узроўні.

Наступным складаным для перакладу аказаўся радок — *Напад за напад, тэракт за тэрактам*. У версіі Ваўранюкоў замест двойчы паўтораных *нападаў* і *тэрактаў*, якія нібыта ідуць адзін за другім, выкарыстаны дапоўнены *гвалтам* шэраг-пералік: *Z napadem, gwałtem, terroru aktem*. Дзякуючы гэтай замене тэкст набывае большую «ваяўнічасць» у параўнанні з арыгіналам, дзе *напады* і *тэракты* мелі хутчэй гумарыстычнае гучанне. Дэкларацыя пра *напады* і *тэракты* польскіх шпіёнаў з такімі імёнамі як Болек і Лёлек не можа гучаць цалкам усур’ёз (зрэшты, сам тэкст мае сатырычны характар), а выкарыстоўваецца лірычнымі героямі хутчэй з мэтай «застрашыць». Чытач / слухач разумее законы гульні і ўспрымае гэтыя «злачынствы» на роўні з «вусамі-самаклейкамі», разумее, што героі верша больш «здаюцца» небяспечнымі, чым «з’яўляюцца» насамрэч. Максімук жа прапаноўвае амаль біблейны варыянт «вока за вока»: *Atakiem na atak, sinćem na siniec!*, прыносячы ў тэкст перакладу актыўную прысутнасць другога ваяўнічага боку (які ў наступных радках вербалізуецца ў *ворагаў*), але збольшага гэта не выглядае занадта сур’ёзна і крыху нагадвае дзіцячыя бойкі.

Тым не менш, у арыгінальным тэксце «ворагі» адсутнічаюць на лексічным узроўні. Можна хіба што здагадацца, што *напады* і *тэракты* будуць

накіраваныя на «партыйцаў», чые спісы трымаюць польскія шпіёны ў сваіх патаемных кішэнях.

І пра апошні радок, дзе *маланка агнявая* (*ognista błyskawica*) ператварылася ў *ogniową serią z dwóch łuf* (*агністую чаргу з двух ствалоў*) і *ognistą salwą błyskawic niechybnych* (*агністы салют няхібных маланак*). У першым варыянце перакладчыкі, ідучы абраным шляхам узмацнення ваяўнічасці, нібыта даводзяць апошнім радком сур'ёзнасць намераў лірычных герояў. У перакладзе Максімука атрымаўся зусім нечаканы, па-барочнаму пышны фінал, які ані стылістычна, ані жанрава не пасуе да ўсяго тэксту, да таго ж радок мае зусім іншы рытмічны малюнак, як ужо згадвалася вышэй.

Напрыканцы хацелася б яшчэ звярнуць увагу на некалькі момантаў.

Калі польскі пераклад узяць безадносна да беларускага арыгінала, то на пытанне «Дзе арудуюць польскія шпіёны Болек і Лёлек?» адказу няма. І вось тут нараджаецца наступнае, магчыма, крамольнае пытанне: навошта польскаму рэцыпіенту гэты пераклад, як і пераклад усёй п'есы беларускіх аўтараў? Альбо перафармулюем інакш: што прыносіць у польскую культуру пераклад беларускай містыфікацыі? У найлепшым разе — знаёмства з шматкультурным вобразам «крэсаў», якія для большасці палякаў застаюцца ў свядомасці «польскімі». Пакідаючы па-за ўвагай той прыкры факт, што большасць перакладаў песенных тэкстаў з вялікай цяжкасцю кладуцца на музыку (альбо і не кладуцца зусім), наўрад ці які-небудзь калектыў (музычны ці тэатральны) зацікавіцца пастаноўкай гэтай п'есы.

Яшчэ, магчыма, варта прызнаць слухнасць выбару, які зрабіў Мікалай Пінігін, стварыўшы спектакль «Местачковае Cabaret» і пазнаёміўшы беларускага глядача з элементамі польскай культуры — літаратурнай і тэатральнай, культуры, якая пэўны час развівалася і на тэрыторыі цяперашняй Беларусі і тым самым прышчапіла на нашым нацыянальным грунце «буржуазнасць» і «багемнасць». Не варта, аднак, пакідаць па-за ўвагай сваё, беларускае, нават калі гэта толькі містыфікацыя, бо пераклады на замежную мову не заўсёды адчыняюць тыя дзверы, праз якія твор уваходзіць у іншую культурную прастору і абжываецца ў ёй.

Адзначым, што выступы беларускіх артыстаў у Польшчы прымалі з цікавасцю, і нават «Gazeta Wyborcza» адзначала праект як важную падзею года ў межах культурнага жыцця польскай дзяржавы. Не абышлі ўвагай «Narodny Albom» і польскія культурназнаўцы: Мая Зентара ў сваім артыкуле, прысвечаным культурным падзеям у Беларусі і змешчаным у «Беларускім гістарычным зборніку», адзначала: «Projekt białoruskich twórców stał się wizją alternatywnej Białorusi, zakorzenionej w tradycji wielonarodowego i wielokulturowego państwa. Tak skonstruowany świat stanowi aluzję do mitów narodowych, traktowanych niekiedy z ironią, a także do współczesnej rzeczywistości politycznej Białorusi. Staje się tym samym urzeczywistnieniem marzeń o własnym kraju» [6, с. 125].

Палітычная ж рэчаіснасць і альтэрнатыўная культура суседзяў заўсёды цікавіла польскае грамадства.

Літаратура

1. Анемпадыстаў, М. Narodny albom / М. Анемпадыстаў, Л. Вольскі. — Мінск: Медысонт, 2008.
2. Згурская, Я. Выходзіць «Народны альбом» / Я. Згурская [Электронны рэсурс]. — Рэжым доступу: <http://90s.by/years/1997/narodny-albom.html>. — Дата доступу: 20.05.2018.
3. Міхал Анемпадыстаў прадэманстраваў «Колер Беларусі» [Электронны рэсурс]. — Рэжым доступу: <https://www.svaboda.org/a/28339816.html>. — Дата доступу: 20.05.2018.
4. Размова з Міхалам Анемпадыстым (Міхал Анемпадыстаў: Я люблю Беларусь збольшага не за штосьці, а насуперак) [Электронны рэсурс]. — Рэжым доступу: <https://baj.by/be/analytics/mihal-anempadystau-ya-lyublyu-belarus-zbolshaga-ne-za-shtosci-nasuperak>. — Дата доступу: 20.05.2018.
5. Aniempadystau, M. Narodny albom / М. Aniempadystau, L. Wolski. — Białystok: Kartki, 2000.
6. Ziętara, M. Alternatywna Białoruś — kulturowe projekty niezależnego państwa białoruskiego / М. Ziętara // Беларускі гістарычны зборнік 30. — Беласток, 2008. — С. 115–153.